

(۱)
حیدربابا چو ابر شخند ، غرد آسمان
سیلابهای تند و خروشان شود روان
صف بسته دختران به تماشایش آن زمان
بر شوکت و تبار تو بادا سلام من
گاهی رود مگر به زبان تو نام من

(۲)
حیدربابا چو کبک تو پرد ز روی خاک
خرگوش زیر بوته گریزد هراسناک
باغت به گل نشسته و گل کرده جامه چاک
ممکن اگر شود ز من خسته یاد کن
دلهای غم گرفته ، بدان یاد شاد کن

(۳)
چون چارتاق را فکند باد نوبهار
نوروزگلی و قارچیگی گردد آشکار
بفشارد ابر پیرهن خود به مرغزار
از ما هر آنکه یاد کند بی گزند باد
گو : درد ما چو کوه بزرگ و بلند باد

(۴)
حیدربابا چو داغ کند پشتت آفتاب
رخسار تو بخندد و جوشد ز چشمه آب
یک دسته گل ببند برای من خراب
بسپار باد را که بیارد به کوی من
باشد که بخت روی نماید به سوی من

(۵)
حیدربابا ، همیشه سر تو بلند باد
از باغ و چشمه دامن تو فرّه مند باد
از بعد ما وجود تو دور از گزند باد

(۱)
حیدربابا ، ایلدیریملار شاخانددا
سنلر ، سولار ، شاققیدیبوب آخانددا
قیزلار اوننا صف باغلییبوب باخانددا
سلام اولسون شوکتوزه ، انلوزه !
منیم دا بیر آدیم گلکسین دیلوزه

(۲)
حیدربابا ، کهلیک لرون اوچانددا
کول دبیینن دوشان قالخوب ، قاچانددا
باخچالارون چیچکلنوب ، آچانددا
بیزدن ده بیر مومکون اولسا یاد انله
آچیلیمان اورکلری شاد انله

(۳)
بایرام ینلی چارداخلاری بیخانددا
نوروز گولی ، قارچیچی ، چیخانددا
آغ بولوتلار کونکلرین سیخانددا
بیزدن ده بیر یاد انلییه ن ساغ اولسون
دردلریمیز قوی دیکلسین ، داغ اولسون

(۴)
حیدربابا ، گون دالوی داغلا سین !
اوزون گولسون ، بولاخلارون آغلا سین !
اوشاخلارون بیر دسته گول باغلا سین !
ینل گلنده ، ونر گتیر سین بویانا
بلکه منیم یاتمیش بختیم اونانا

(۵)
حیدربابا ، سنون اوزون آغ اولسون !
دورت بیر یانون بولاغ اولسون باغ اولسون !
بیزدن سورنا سنون باشون ساغ اولسون !

دوئیا قضاو قدر ، اولوم-ایتمیدی
دوئیا بوئی اوغولسوزدی ، ینتیمدی

دنیاهمه قضا و قدر ، مرگ ومیر شد
این زال کی ز کشتن فرزند سیر شد ؟

(۶)

حیدربابا ، یولوم سنن کج اولدی
عومروم کنچدی ، گلممه دیم ، گنج اولدی
هنج بیلمه دیم گوزلرون ننج اولدی
بیلمزیدیم دونگه لر وار ، دونوم وار
ایتگین لیک وار ، آریلیق وار ، اولوم وار

(۶)

حیدربابا ، ز راه تو کج گشت راه من
عمرم گذشت و ماند به سویت نگاه من
دیگر خبر نشد که چه شد زادگاه من
هیچم نظر بر این ره پر پرپیچ و خم نبود
هیچم خبر زمرگ و ز هجران و غم نبود

(۷)

حیدربابا ، ایگیت امک ایتیرمز
عومور کنچر ، افسوس بزه بیتیرمز
نامرد اولان عومری باشا ینتیرمز
بیزد ، واللاه ، اونوتماریق سیزلری
گورنمسک حلال اندون بیزلری

(۷)

بر حق مردم است جوانمرد را نظر
جای فسوس نیست که عمر است در گذر
نامرد مرد ، عمر به سر می برد مگر !
در مهر و در وفا ، به خدا ، جاودانه ایم
ما را حلال کن ، که غریب آشیانه ایم

(۸)

حیدربابا ، میراژدر سسلننده
کند ایچینه سسدن - کویدن دوشنده
عاشیق رستم سازین دیللندیرنده
یادوندادی نه هولسک قاچار دیم
قوشلار تکین قاناد آچیب اوچار دیم

(۸)

میراژدر آن زمان که زند بانگ دلنشین
شور افکند به دهکده ، هنگامه در زمین
از بهر ساز رستم عاشق بیا ببین
بی اختیار سوی نواها دویدم
چون مرغ پرگشاده بدانجا رسیدم

(۹)

شنگیل آوا یوردی ، عاشیق آلماسی
گاهدان گندوب ، اوردن قوناق قالماسی
دش آتماسی ، آما ، هیوا سالماسی
قالیب شیرین یوخی کیمین یادیمدا
اثر قویوب روحومدا ، هر زادیمدا

(۹)

در سرزمین شنگل آوا ، سیب عاشقان
رفتن بدان بهشت و شدن میهمان آن
با سنگ ، سیب و به زدن و ، خوردن آنچنان !
در خاطرم چو خواب خوشی ماندگار شد
روح همیشه بارور از آن دیار شد

(۱۰)

حیدربابا ، قوری گولون قازلاری
گدیکلرین سازاخ چالان سازلاری
کت کوشنین پاییزلاری ، یازلاری
بیر سینما پرده سی دیر گوزومده
تک اوتوروب ، سنیر انده رم اوزومده

(۱۰)

حیدربابا ، قوری گول و پرواز غازها
در سینه ات به گردنه ها سوز سازها
پاییز تو ، بهار تو ، در دشت نازها
چون پرده ای به چشم دلم نقش بسته است
وین شهریار شست که تنها نشسته است

(۱۱)

حیدربابا ، قره چمن جاداسی
چوشلارین گلر سسی ، صداسی
کربلیا گندنلرین قاداسی

(۱۱)

حیدربابا ، زجاده شهر قراچمن
چاوش بانگ می زند آیند مرد و زن
ریزد ز زانران حرم درد جان وتن
بر چشم این گداصفتان دروغگو

دوئسون بو آج یولسوزلارین گوزونه
تمدنون اویدوخ یالان سوزونه

نفرین بر این تمدن بی چشم و آبرو

(۱۲)

حیدربابا ، شیطان بیزی آزدیریب
محبتی اورکلردن قازدیریب
قره گوتون سرنوشتین یازدیریب
سالیب خلقی بیر-بیرینن جاتینا
باریشیغی بلشدیریب قاتینا

(۱۲)
شیطان زده است است گول و زده دور گشته ایم
کنده است مهر راز دل و کور گشته ایم
زین سرنوشت تیره چه بی نور گشته ایم
این خلق را به جان هم انداخته است دیو
خود صلح را نشسته به خون ساخته است دیو

(۱۳)

گوز یاشینا باخان اولسا ، قان آخماز
انسان اولان پنلینه تاخماز
آما حنییف کور توتدوغون بوراخماز
بهشتیمیز جهنم اولماقدادیر !
دی حجه میز محرم اولماقدادیر !

(۱۳)
هرکس نظر به اشک کند شر نمی کند
انسان هوس به بستن خنجر نمی کند
بس کوردل که حرف تو باور نمی کند
فردا یقین بهشت ، جهنم شود به ما
نیحجه ناگزیر ، محرم شود به ما

(۱۴)

خران ینلی بارپاخلاری توکنده
بولوت داغدان ینینب ، کنده چونده
شیخ الاسلام گوزل سسین چکنده
نیسگیللی سوز اورکلره دیردی
آغاشلار دا آلاها باش ایردی

(۱۴)
هنگام برگ ریز خزان باد می وزید
از سوی کوه بر سر ده ابر می خزید
با صوت خوش چو شیخ مناجات می کشید
دلها به لرزه از اثر آن صلاهی حق
خم می شدند جمله درختان برای حق

(۱۵)

داشلی بولاخ داش-قومونان دوئماسین !
باخجالاری سارالماسین ، سوئماسین !
اوردان کنچن آتلی سوسوز اولماسین !
دینه : بولاخ ، خیرون اولسون آخارسان
افقلره خمار خمار باخارسان

(۱۵)
داشلی بولاخ مباد پر از سنگ و خاک و خس
پژمرده هم مباد گل و غنچه یک نفس
از چشمه سار او نرود تشنه هیچ کس
ای چشمه ، خوش به حال تو کاتجا روان شدی
چشمی خمار بر افق آسمان شدی

(۱۶)

حیدر بابا ، داغین ، داشین ، سره سی
کهلیک اوخور ، دالیسیندا فره سی
قوزولارین آغی ، بوژی ، قره سی
بیر گندیبیم داغ-دره لر اوزونی
اوخوبندیم : « چوبان ، قیتر قوزونی »

(۱۶)
حیدربابا ، ز صخره و سنگت به کوهسار
کبکت به نغمه ، وز پی او جوجه رهسپار
از بره سفید و سیه ، گله بی شمار
ای کاش گام می زدم آن کوه و دره را
می خواندم آن ترانه « چوپان و بره » را

(۱۷)

حیدر بابا ، سولی یزین دوزونده

(۱۷)
در پهندهشت سولی یز ، آن رشک آفتاب

بولاخ قننیر چای چمنین گوزونده
بولاغ اوئی اوژر سویون اوژونده
گوزلد قوشلار اوردان گلیب ، گنچلر
خلوتلیوب ، بولاخدان سو ایچلر

(۱۸)

بیچین اوستی ، سونبول بیچن اوراخلار
ایله بیل کی ، زولفی دارار داراخلار
شکارچیلار بیلدیرچینی سوراخلار
بیچین چیلر آیرانلارین ایچلر
بیر هوشلانیب ، سوننان دوروب ، بیچلر

(۱۹)

حیدربابا ، کندین گوئی باتاندا
اوشاقلارون شامین نییوب ، یاتاندا
آی بولوتدان چیخوب ، قاش-گوز اتاندا
بیزدن ده بیر سن اوئلارا قصه ده
قصه میزده چوخلی غم و غصه ده

(۲۰)

قاری ننه گنجه ناغیل دبینه
کولک قالخیب ، قاپ-باجانی دوینده
قورد گنچینین شنگولوسون بینده
من قایدیب ، بیرده اوشاق اولنیدیم
بیر گول آجیب ، اوندان سورا سولنیدیم

(۲۱)

عمه جانین بال بلله سین بیه ردیم
سوننان دوروب ، اوس دوئومی گییه ردیم
باخچالاردا تیرینگنی دییه ردیم
آی اوزومی او اژدیرن گونلریم !
آغاج مینیپ ، ات گزدرین گونلریم !

(۲۲)

هچی خالا چایدا پالتار یوواردی
ممد صادق داملارینی سوواردی
هنج بیلمز دیک داغدی ، داشدی ، دوواردی
هریان گلدی شیلاغ آتیپ ، آشاردیق
آلاه ، نه خوئش غمسیر-غمسیر یاشاردیق

(۲۳)

شیخ الاسلام مناجاتی دییه ردی
مشدرحیم لباده نی گییه ردی

جوشنده چشمه ها ز چمنها ، به پیچ و تاب
بولاغ اوئی شناور سرسبز روی آب
زیبا پرندگان چون از آن دشت بگذردند
خلوت کنند و آب بنوشند و بر پرند

(۱۸)

وقت درو ، به سنبله چین داسها نگر
گویی به زلف شانه زند شانه ها مگر
در کشتزار از پی مرغان ، شکارگر
دوغ است و نان خشک ، غذای دروگران
خوابی سبک ، دوباره همان کار بی کران

(۱۹)

حیدربابا ، چو غرصة خورشید شد نهران
خوردند شام خود که بخوابند کودکان
وز پشت ابر غمزه کند ماه آسمان
از غصه های بی حد ما قصه ساز کن
چشمان خفته را تو بدان غصه باز کن

(۲۰)

قاری ننه چو قصه شب ساز میکند
کولک ضربه ای زده ، در باز می کند
با گرگ ، شنگلی سخن آغاز می کند
ای کاش بازگشته به دامان کودکی
یک گل شکفتی به گلستان کودکی

(۲۱)

آن لقمه های نوش غسل پیش عمه جان
خوردن همان و جامه به تن کردم همان
در باغ رفته شعر مثل خواندن آنچنان !
آن روزهای ناز خودم را کشیدم !
چو بی سوار گشته به هر سو دویدم !

(۲۲)

هچی خاله به رود کنار است جامه شوی
ممد صادق به کاهگل بام ، کرده روی
ما هم دوان ز بام و ز دیوار ، کو به کوی
بازی کنان ز کوچه سرازیر می شدیم
ما بی غمان ز کوچه مگر سیر می شدیم !

(۲۳)

آن شیخ و آن اذان و مناجات گفتنش
مشدی رحیم و دست یه لباده بردنش

مشد آجلی بوژ باشلاری بیه ردی
بیز خوشودوق خیرات اولسون ، توی اولسون
فرق انلمز ، هر نولاجاق ، قوی اولسون

حاجی علی و دیزی و آن سیر خوردنش
بودیم بر عروسی وخیرات جمله شاد
ما را چه غم ز شادی و غم ! هر چه باد باد !

(۲۴)

ملک نیاز ورندیلمن سالاردی
آتین چاپوپ قنیقاجیدان چالاردی
قیرقی تکین گدیک باشین آلاردی
دولتیا قیزلار آچیپ پنجره
پنجره لرده نه گوزل منظره !

(۲۴)

اسب ملک نیاز و ورتدیل در شکار
کج تازیانه می زد و می تاخت آن سوار
دیدي گرفته گردنه ها را عقاب وار
وه ، دختران چه منظره ها ساز کرده اند !
بر کوره راه پنجره ها باز کرده اند !

(۲۵)

حیدربابا ، کندین تویون توتاندا
قیز گلینلر ، حناپیلته ساتاندا
بیگ گلینه دامنان آما آتاندا
منیم ده او قیزلاروندا گوزوم وار
عاشیقارین سازلاریندا سوزوم وار

(۲۵)

حیدربابا ، به جشن عروسی در آن دیار
زنها حنا - فتیله فروشند بار بار
داماد سیب سرخ زند پیش پای یار
ماتده به راه دخترکان تو چشم من
در ساز عاشقان تو دارم بسی سخن

(۲۶)

حیدربابا ، بولاخلارین یارپیزی
بوستانلارین گوگ بسری ، قارییزی
چرچیلرین آغ ناباتسی ، ساققیزی
ایندی ده وار داماغیمدا ، داد وئر
ایتگین گندن گوئلریمدن یاد وئر

(۲۶)

از عطر پونه ها به لب چشمه سارها
از هندوانه ، خربزه ، در کشتزارها
از سفز و نبات و از این گونه بارها
ماتده است طعم در دهنم با چنان اثر
کز روزهای گمشده ام می دهد خبر

(۲۷)

بایرامیدی ، گنجه قوشی اوخوردی
آداخلی قیز ، بیگ جورابی توخوردی
هرکس شالین بیر باجادان سوخوردی
آی نه گوزل قایدادی شال ساللاماق !
بیگ شالینا بایراملیغین باغلاماق !

(۲۷)

نوروز بود و مرغ شباویز در سرود
جوراب یار بافته در دست یار بود
آویخته ز روزنه ها شالها فرود
این رسم شال و روزنه خود رسم محشری است !
عیدی به شال نامزدان چیز دیگری است !

(۲۸)

شال ایسته دیم منده انوده آغلادیم
بیر شال آلیب ، تنز بنلیمه باغلادیم
غلام گیله قاشدیم ، شالی ساللادیم
فاطمه خالامنه جوراب باغلادی
خان ننه می یادا سالیب ، آغلادی

(۲۸)

با گریه خواستم که همان شب روم به بام
شالی گرفته بستم و رفتم به وقت شام
آویخته ز روزنه خانه غلام
جوراب بست و دیدمش آن شب ز روزنه
بگریست خاله فاطمه با یاد خان ننه

(۲۹)

حیدر بابا ، میرز ممدین باخجاسی
باخچالارین تورشاشیرین آچاسی
کلینلرین دوژمه لری ، طاخجاسی
هی دوژولر گوزلریمین رفینده
خیمه وورار خاطره لر صفینده

(۲۹)

در باغهای میرز امحمد ز شاخسار
آلوچه های سبز وثرش ، همچو گوشوار
وان چیدنی به تاقچه ها اندر آن دیار
صف بسته اند و بر رف چشم نشسته اند
صفها به خط خاطره ام خیمه بسته اند

(۳۰)

بایرام اولوب ، قیزیل پالچیق آزکلر
ناققیش ووروب ، اوتاقلاری بزکلر
طاخچالارا دوژمه لری دوژلر
قیز کلینین فندقچاسی ، حناسی
هوسله نر آناسی ، قایناناسی

(۳۰)

نوروز را سرستن گلهاي چون طلا
با نقش آن طلا در و دیوار در جلا
هر چیدنی به تاقچه ها دور از او بلا
رنگ حنا و فندقة دست دختران
دلها ریوده از همه کس ، خاصه مادران

(۳۱)

باکی چی نین سوزی ، سووی ، کاغیدی
اینکلرین بولاماسی ، آغوزی
چرشنبه نین گپردکانی ، مویزی
قیزلار دیبه ر : « آتیل ماتیل چرشنبه
آینا تکین بختیم آچیل چرشنبه »

(۳۱)

با پیک بادکوبه رسد نامه و خبر
ز ایند گاوها و پر از شیر ، بام و در
آجیل چارشنبه ز هر گونه خشک و تر
آتش کنند روشن و من شرح داستان
خود با زبان ترکی شیرین کنم بیان :
قیزلار دیبه ر : « آتیل ماتیل چرشنبه
آینا تکین بختیم آچیل چرشنبه »

(۳۲)

یومورتانی گویچک ، گوللی بو یاردیق
چاققیشدیریب ، سیناتلارین سو یاردیق
اویناماقدان بیرجه مگر دو یاردیق ؟
علی منه باشیل آشیق و نرردی
ارضا منه نوروز گوللی درردی

(۳۲)

با تخم مرغ های گلی رنگ پرنگار
با کودکان دهکده می باختم قمار
ما در قمار و مادر ما هم در انتظار
من داشتم بسی گل وقاپ قمارها
از دوستان علی و رضا یادگارها

(۳۳)

نوروز علی خرمنده ول سورردی
گاهدان یینوب ، کولشلی کورردی
داغدان دا بیر چوبان ایتی هورردی
اوندا ، گوردن ، اولاخ ایاخ ساخلادی
داغا باخیب ، قولاخلارین ساخلادی

(۳۳)

نوروز علی و کوفتن خرمن جوش
پوشال جمع کردنش و رفتن از نوش
از دوردستها سگ چوپان و عوعوش
دیدي که ایستاده الاغ از صدای سگ
با گوش تیز کرده برای بلای سگ

(۳۴)

آخسام باشی ناخیرینان گلنده
قودوخلاری چکیب ، وورادیق بنده
ناخیر گنجیب ، گندیب ، یینتنده کنده

(۳۴)

وقت غروب و آمدن گله دواب
در بند ماست کرة خرها به پیچ و تاب
گله رسیده در ده و رفته است آفتاب

حیوانلاری چیلپاق مینیب ، قووردیق
سوز چیخسایدی ، سینه گریب ، سووردیق

بر پشت کره ، کره سوران ده نگر
جز گریه چیست حاصل این کار ؟ به نگر

(۳۵)

یاز گنجه سی چایدا سولار شاریلدار
داش-قیه لر سنلده آشیب خاریلدار
قارنلیقدا قوردون گوزی پاریلدار
ایتر ، گوردون ، قوردی سنجیب ، اولاشدی
قورددا ، گوردون ، قالخیب ، گدیکن آشدی

(۳۵)

شبها خروشد آب بهاران به رودبار
در سیل سنگ غرد و غلتد ز کوهسار
چشمان گرگ برق زند در شبان تار
سگها شنیده بوی وی و زوزه می کشند
گرگان گریخته ، به زمین پوزه می کشند

(۳۶)

قیش گنجه سی طوله لرین اوئاغی
کتلیلرین اوئوراغی ، یاتاغی
بوخاریدا یانار اوئون یاناغی
شبچره سی ، گیردکانی ، ایده سی
کنده باسار گوئوب - دانیشماق سسی

(۳۶)

بر اهل ده شبان زمستان بهانه ای است
وان کلبه طویله خودش گرمخانه ای است
در رقص شعله ، گرم شدن خود فسانه ای است
سبجد میان شبچره با مغز گردکان
صحبت چو گرم شد برود تا به آسمان

(۳۷)

شجاع خال اوغلونون باکی سوئتی
دامدا قوران سماواری ، صحبتی
یادیمدادی شسلی قدی ، قامتی
جوئممه گین توئی دوندی ، یاس اولدی
ننه قیزین بخت آیناسی کاس اولدی

(۳۷)

آمد ز بادکوبه پسرخاله ام شجا
با قامتی کشیده و با صحبتی رسا
در بام شد سماور سوقاتیش به پا
از بخت بد عروسی او شد عزای او
آیینه ماند و نامزد و های های او

(۳۸)

حیدربابا ، ننه قیزین گوزلری
رخشنده نین شیرین-شیرین سوزلری
ترکی دندیم اوخوسونلار اوزلری
بیلسینلر کی ، آدام گندر ، آد قالار
یاخش-پیسدن آغیزدا بیر داد قالار

(۳۸)

چشمان ننه قیز به مثل آهوی ختن
رخشنده را سخن چو شکر بود در دهن
ترکی سروده ام که بدانند ایل من
این عمر رفتنی است ولی نام ماندگار
تنها ز نیک و بد مزه در کام ماندگار

(۳۹)

یاز قاباغی گون گونئی دوینده
کند اوشاغی قار گولله سین سوینده
کورکچی لر داغدا کورک زوینده
منیم روحوم ، ایله بیلون اوردادور
کهلیک کیمین باتیب ، قالیب ، قاردادور

(۳۹)

پیش از بهار تا به زمین تابد آفتاب
با کودکان گلولة برفی است در حساب
پاروگران به سرسرة کوه در شتاب
گوی که روح آمده آنجا ز راه دور
چون کبک ، برفگیر شده مانده در حضور

(۴۰)

قاری ننه اوزاداندا ایشینی
گون بولوتدا آبیرردی تشینی
قورد قوجالیب ، چکدیرنده دیشینی
سوری قالخیب ، دولانیدان آشاردی

(۴۰)

رنگین کمان ، کلاف رستههای پیرزن
خورشید ، روی ابر دهد تاب آن رسن
دندان گرگ بیر چو افتاده از دهن
از کوره راه گله سرازیر می شود

(۴۱)

خجّه سلطان عمّه دیشین قیساردی
ملا باقر عم اوغلی تنز میساردی
تندیر یانیب ، توّسسی انوی باساردی
چایدانیمیز ارسین اوّسته قایناردی
قوورقامیز ساج ایچینده اویناردی

(۴۱)

دندان خشم عمّه خدیجه به هم فشرد
کز کرد مَلابقر و در جای خود فُسرده
روشن تنور و ، دود جهان را به کام بُرد
قوری به روی سیخ تنور آمده به جوش
در توی ساج ، گندم بوداده در خروش

(۴۲)

بوستان پوزوب ، گتیرردیک آشاعی
دوگدوریردیک انوده تاختاطاباعی
تندیرلرده پیشیرردیک قاباعی
اوزون نییوب ، توخوملارین چیتدردیق
چوْخ ینمکدن ، لاپ آز قالا جاتدردیق

(۴۲)

جالیز را به هم زده در خانه برده ایم
در خانه ها به تخته - طبقها سپرده ایم
از میوه های پخته و ناپخته خورده ایم
تخم کدوی تنبل و حلوایی و لبو
خوردن چنانکه پاره شود خمره و سبو

(۴۳)

ورزغان نان آرموت ساتان گلنده
اوشاقلارین سسی دوشردی کنده
بیزده بویاننان انشیدیب ، بیلنده
شیللاق آتیب ، بیر قیشقریق سالاردیق
بوغدا ونریب ، آرموتلردان آلاردیق

(۴۳)

از ورزغان رسیده گلابی فروش ده
از بهر اوست این همه جوش و خروش ده
دنیای دیگری است خرید و فروش ده
ما هم شنیده سوی سبدها دویده ایم
گندم بداده ایم و گلابی خریده ایم

(۴۴)

میرزاتاغی نان گنجه گنتدیک چایا
من باخیرام سنلده بوغولموش آیا
بیردن ایشیق دوشدی اوئای باخچایا
ای وای دندیک قورددی ، قنتدیک فاشدیق
هنج بیلمه دیک نه وقت کولکودن آشدیق

(۴۴)

مهتاب بود و با تقی آن شب کنار رود
من محو ماه و ماه در آن آب غرق بود
زان سوی رود ، نور درخشید و هر دوزود
گفتیم آی گرگ ! دویدیم سوی ده
چون مرغ ترس خورده پریدیم توی ده

(۴۵)

حیدربابا ، آغاجلارون اوجالدی
آما حنییف ، جوانلارون قوْجالدی
توْخلیلارون آریخلییب ، آجالدی
کولگه دوندی ، گوْن باندی ، قاش قرکدی
قوردون گوزی قاراتلیقدا برکدی

(۴۵)

حیدربابا ، درخت تو شد سبز و سربلند
لیک آن همه جوان تو شد پیر و دردمند
گشتند برّه های فریه تو لاغر و نژند
خورشید رفت و سایه بگسترده در جهان
چشمان گرگها بدرخشید آن زمان

(۴۶)

انشیتیمش یانیر آلاه چیراعی

(۴۶)

گویند روشن است چراغ خدای ده

دایر اوکوب مسجدیزون بولاغی
راحت اوکوب کندین انوی ، اوشاغی
منصورخاتین الی-قوئی وار اوکسون
هاردا قالسا ، آلاہ اوئا یار اوکسون

(۴۷)

حیدربابا ، ملا ابراهیم وار ، یا یوخ ؟
مکتب آچار ، اوخور اوشاقلار ، یا یوخ ؟
خرمن اوستی مکتبی باغلار ، یا یوخ ؟
مندن آخوندا یتیررسن سلام
ادبلی بیر سلام مالاکلام

دایر شده است چشمه مسجد برای ده
راحت شده است کودک و اهل سرای ده
منصور خان همیشه توانمند و شاد باد !
در سایه عنایت حق زنده باد باد !

(۴۷)

حیدربابا ، بگوی که ملای ده کجاست ؟
آن مکتب مقدس بر پای ده کجاست ؟
آن رفتنش به خرمن و غوغای ده کجاست ؟
از من به آن آخوند گرامی سلام باد !
عرض ارادت و ادبم در کلام باد !

(۴۸)

خجه سلطان عمه گندیب تبریزه
آما ، نه تبریز ، کی گلممیر بیزه
بالام ، دورون قویاخ گنداخ انمیزه
آقا اولدی ، تو فاقیمیز داغیلدی
قویون اولان ، یاد گندوبن ساغیلدی

(۴۸)

تبریز بوده عمه و سرگرم کار خویش
ما بی خبر ز عمه و ایل و تبار خویش
برخیز شهریار و برو در دیار خویش
بابا بمررد و خانه ما هم خراب شد
هر گوسفند گم شده ، شیرش بر آب شد

(۴۹)

حیدربابا ، دوتیا یالان دوتیادی
سلیمانان ، نوحدان قالان دوتیادی
اوغول دوغان ، درده سالان دوتیادی
هر کیمسیه هر نه ونریب ، آلییدی
افلاطوننان بیر قوری آد قالییدی

(۴۹)

دنیا همه دروغ و فسون و فسانه شد
کشتی عمر نوح و سلیمان روانه شد
ناکام ماند هر که در این آشیانه شد
بر هر که هر چه داده از او ستانده است
نامی تهی برای فلاطون بمانده است

(۵۰)

حیدربابا ، یار و بولدش دوندوئر
بیربیر منی چولده قویوب ، چوندوئر
چشمه لریم ، چیراخلریم ، سوندوئر
یامان ینرده گون دوندی ، آخشام اولدی
دوتیا منه خرابه شام اولدی

(۵۰)

حیدربابا ، گروه رفیقان و دوستان
برگشته یک از من و رفتند بی نشان
مرد آن چراغ و چشمه بخشکید همچنان
خورشید رفت روی جهان را گرفت غم
دنیا مرا خرابه شام است دم به دم

(۵۱)

عم اوغلینان گندن گنجه قیچاغا
آی کی چیخدی ، آتار گلدی اویناغا
دیرماشیردیق ، داغلان آشیردیق داغا
مش ممی خان گوی آتینی اویناتدی
تفنگینی آشیردی ، شاققیدلادی

(۵۱)

قیچاق رقتم آن شب من با پسر عمو
اسبان به رقص و ماه درآمد ز روپرو
خوش بود ماهتاب در آن گشت کو به کو
اسب کیبود مش ممی خان رقص جنگ کرد
غوغا به کوه و دره صدای تفنگ کرد

(۵۲)

حیدر بابا ، قره کولون دره سی
خشگنابین یولی ، بندی ، بره سی
اورداد دوشتر چیل کهلیگین قره سی
اوردان گنجر یوردوموزون اوزونه
بیژده گنچک یوردوموزون سوزونه

(۵۲)

در دره قره کول و در راه خشگناب
در صخره ها و کبک گذاران و بند آب
کبکان خالدار زری کرده جای خواب
زانجا چو بگذرید زمینهای خاک ماست
این قصه ها برای همان خاک پاک ماست

(۵۳)

خشگنابی یامان گوته کیم سالیب ؟
سیدلردن کیم قیریلیب ، کیم قالیب ؟
امیر غفار دام-داشینی کیم آلیب ؟
بولاخ گنه گلیب ، گولی دولدورور ؟
یاقورویوب ، باخچالاری سولدورور ؟

(۵۳)

امروز خشگناب چرا شد چنین خراب ؟
با من بگو : که مانده ز سادات خشگناب ؟
امیر غفار کو ؟ کجا هست آن جناب ؟
آن برکه باز پر شده از آب چشمه سار ؟
یا خشک گشته چشمه و پژمرده کشتزار ؟

(۵۴)

امیر غفار سیدلرین تاجییدی
شاهلار شکار انتمه سی قیقاچییدی
مرده شیرین ، نامرده چوخ آچییدی
مظلوملارین حقی اوسته آسردی
ظالم لری قیلش تکین کسردی

(۵۴)

امیر غفار سرور سادات دهر بود
در عرصه شکار شهان نیک بهر بود
با مرد شهید بود و به نامرد زهر بود
لرزان برای حق ستمدیدگان چو بید
چون تیغ بود و دست ستمکار می برید

(۵۵)

میر مصطفا دایی ، اوجابوی بابا
هیکللی ، ساققاللی ، تولستوی بابا
انیلردی یاس مجلسینی توی بابا
خشگنابین آبروسی ، آردمی
مسجدلرین ، مجلسلرین گورگمی

(۵۵)

میر مصطفی و قامت و قد کشیده اش
آن ریش و هیکل چو تولستوی رسیده اش
شکر زلب بریزد و شادی ز دیده اش
او آبرو عزت آن خشگناب بود
در مسجد و مجالس ما آفتاب بود

(۵۶)

مجدالسادات گولردی باغلارکیمی
گورولردی بولوتلی داغلارکیمی
سوز آغزیندا اریردی یاغلارکیمی
آلنی آچیق ، یاخشی درین قاتاردی
یاشیل گوزلر چیراغ تکین یاتاردی

(۵۶)

مجدالسادات خنده خوش می زند چو باغ
چون ابر کوهسار بغرد به باغ و راغ
حرفش زلال و روشن چون روغن چراغ
با جبهت گشاده ، خردمند دیه بود
چشمان سبز او به زمرد شبیه بود

(۵۷)

منیم آتام سفره لی بیر کیشییدی
انل الیندن توتماق اوئون ایشییدی
گوزلرین آخره قالمیشییدی
اوتنان سورا دونرگه لر دونوبلر
محببتین چیراخلاری سونوبلر

(۵۷)

آن سفره های باز پدر یاد کردنی است
آن یاریش به ایل من اتشا کردنی است
روحش به یاد نیکی او شاد کردنی است
وارونه گشت بعد پدر کار روزگار
خاموش شد چراغ محبت در این دیار

(۵۸)

میرصالحین دلی سولوق انتمه سی
میر عزیزین شیرین شاخسی گنتمه سی
میرممدین قورولماسی ، بیتمه سی
ایندی دنسک ، احوالاتدی ، ناغیلدی
گنچدی ، گنندی ، ایندی ، باتدی ، داغیلدی

(۵۸)

بشنو ز میرصالح و دیوانه بازیش
سید عزیز و شاخسی و سرفرازیش
میرممد و نشستن و آن صحنه سازیش
امروز گفتیم همه افسانه است و لاف
بگذشت و رفت و گم شد و نابود ، بی گراف

(۵۹)

میر عبدالوون آینداقاش یاخماسی
جوچیلریندن قاشینین آخماسی
بوئلاتماسی ، دام-دوواردان یاخماسی
شاه عباسین دوربوئی ، یادش بخیر !
خشگنابین خوش گوئی ، یادش بخیر !

(۵۹)

بشنو ز میر عبدل و آن وسمه بستنش
تا کنج لب سیاهی وسمه گسستنش
از بام و در نگاهش و رعنا نشستنش
شاه عباسین دوربوئی ، یادش بخیر !
خشگنابین خوش گوئی ، یادش بخیر !

(۶۰)

ستاره عمه نزدیک لری یاپاردی
میرقادر ده ، هر دم بیرین قاپاردی
قاپیپ ، ینیوب ، دایچاتکین چاپاردی
گوئمه لیدی اوئون نزدیک قاپیپاسی
عمه مینده ارسینین شاپیپاسی

(۶۰)

عمه ستاره نازک را بسته در تنور
هر دم رُبوده قادر از آنها یکی به روز
چون کُرّه اسب تاخته و خورده دور دور
آن صحنه ربودن نان خنده دار بود
سیخ تنور عمه عجب ناگوار بود !

(۶۱)

حیدربابا ، امیر حیدر ننینیور ؟
یقین گنه سماواری قنینیور
دای قوجالیب ، آلت انگین چنینیور
قولاخ باتیب ، گوزی گریب قاشینا
یازیق عمه ، هاوا گلیب باشینا

(۶۱)

گویند میر حیدرت اکنون شده است پیر
برپاست آن سماور جوشان دلپذیر
شد اسب پیر و ، می جود از آروار زیر
ابرو فتاده کنج لب و گشته گوش کر
بیچاره عمه هوش ندارد به سر دگر

(۶۲)

خاتم عمه میرعبدولون سوزوئی
انشیدنده ، ایه ر آغزگوزوئی
مکامدا ونرر اوئون اوزوئی
دعوالارین شوخلوغیلان قاتالار
اتی ینیوب ، باشی آتیب ، یاتالار

(۶۲)

میر عبدل آن زمان که دهن باز می کند
عمه خاتم دهن کجی آغاز می کند
با جان ستان گرفتن جان ساز می کند
تا وقت شام و خواب شبانگاه می رسد
شوخی و صلح و دوستی از راه می رسد

(۶۳)

فضه خاتم خشگنابین گوئییدی
امیرحیا عمقزینون قولییدی

(۶۳)

فضه خاتم گزیده گلهای خشگناب
یحیی ، غلام دختر عمو بود در حساب

رُخساره آرتیستیدی ، سوگوئییدی
سید حسین ، میر صالحی یاتسیلار
آمیرجعفر غیرتلی دیر ، قان سالار

(۶۴)

سحر تنزدن ناخیرچیلار گلردی
قویون قوزی دام باجادا ملردی
عمه جانیم کورپه لرین بلردی
تندیرلرین قوزاناردی توسیسی
چوزرکلرین گوزل اییی ، ایسیسی

رُخساره نیز بود هنرمند و کامیاب
سید حسین ز صالح تقلید می کند
با غیرت است جعفر و تهدید می کند

(۶۴)

از بانگ گوسفند و بز و بره و سگان
غوغا به پاست صبحدمان ، آمده شبان
در بند شیر خواره خود هست عمه جان
بیرون زند ز روزنه دود تنورها
از نان گرم و تازه دمد خوش بخورها

(۶۵)

گوزرچینلر دسته قالخیب ، اوچالار
گون ساچاندا ، قیزیل پرده آچالار
قیزیل پرده آچیب ، بیغیب ، قاچالار
گون اوچالیب ، آرتارداغین جلالی
طبیعتین جوانلار جمالی

(۶۵)

پرواز دسته دسته زیبا کبوتران
گویی گشاده پرده زرین در آسمان
در نور ، باز و بسته شود پرده هر زمان
در اوج آفتاب نگر بر جلال کوه
زیبا شود جمال طبیعت در آن شکوه

(۶۶)

حیدربابا ، قارلی داغلار آشاندا
گنجه کروان یولون آزیب ، چاشاندا
من هارداسام ، تهراندا یا کاشاندا
اوزاقلاردان گوزوم سنچر اونلاری
خیال گللب ، آشیب ، گنچر اونلاری

(۶۶)

گر کاروان گذر کند از برف پشت کوه
شب راه گم کند به سرازیری ، آن گروه
باشم به هر کجای ، ز ایران پُرشکوه
چشمم بیابد اینکه کجا هست کاروان
آید خیال و سبقت گیرد در آن میان

(۶۷)

بیر چیخیدیم دام قیه نین داشینا
بیر باخنیدیم گنچمیشینه ، یاشینا
بیر گورنیدیم نه لر گلیمیش باشینا
منده اونون قارلاریلان آغلاردیم
قیش دوندوران اورکلری داغلاردیم

(۶۷)

ای کاش پشت دام قیه ، از صخره های تو
می آمدم که پرسم از او ماجرای تو
بینم چه رفته است و چه مانده برای تو
روزی چو برفهای تو با گریه سرکنم
دلهای سرد بیخ زده را داغتر کنم

(۶۸)

حیدربابا ، گول غنچه سی خنداندی
آما حنیف ، اورک غذاسی قانیدی
زندگانلیق بیر قارانلیق زینداندی
بو زیندانین دربچه سین آجان یوخ
بو دارلیقدان بیرقورتولوب ، قاچان یوخ

(۶۸)

خندان شده است غنچه گل از برای دل
لیکن چه سود زان همه ، خون شد غذای دل
زندان زندگی شده ماتم سرای دل
کس نیست تا دربچه این قلعه وا کند
زین تنگنا گریزد و خود را رها کند

(۶۹)

حیدربابا گوینلر بوتون دوماندی

(۶۹)

حیدربابا ، تمام جهان غم گرفته است

گونلریمیز بیر-بیریندن یاماندی
بیر-بیروردن آیرلمايون ، آمادی
یاخشیلغی الیمیزدن آلبیلار
یاخشى بیزی یامان گونه سالیلار

(۷۰)

بیر سوروشون بو قارقینمیش فلکن
نه ایستیور بو قوردوغی کلکن ؟
دینه گنجیرت اولدوزلاری الکن
قوی توکوسون ، بو ینر اوژی داغیلین
بو شیطانلیق قورقوسی بیر بیغیلین

(۷۱)

بیر اوچنیدیم بو چیرپینان ینلین
باغلاشنیدیم داغدان آشان سنلین
آغلاشنیدیم اوزاق دوشن انلین
بیر گورنیدیم آیریلغی کیم سالدی
اولکه میزده کیم قیریلدی ، کیم قالدی

وین روزگار ما همه ماتم گرفته است
ای بد کسی که دست کسان کم گرفته است
نیکی برقت و در وطن غیر لانه کرد
بد در رسید و در دل ما آشیانه کرد

(۷۰)

آخ چه شد بهانه نفرین شده فلک ؟
زین گردش زمانه و این دوز و این کلک ؟
گو این ستاره ها گذرد جمله زین آک
بگذار تا بریزد و داغان شود زمین
در پشت او نگیرد شیطان دگر کمین

(۷۱)

ای کاش می پریدم با باد در شتاب
ای کاش می دویدم همراه سیل و آب
با ایل خود گریسته در آن ده خراب
می دیدم از تبار من آنجا که مانده است ؟
وین آیه فراق در آنجا که خوانده است ؟

(۷۲)

من هم به چون تو کوه بر افکنده ام نفس
فریاد من بیر به فلک ، داد من برس
بر جغد هم مباد چنین تنگ این قفس
در دام مانده شیری و فریاد می کند
دادی طلب ز مردم بیداد می کند

(۷۳)

تا خون غیرت تو بجوشد ز کوهسار
تا پر گرفته باز و عقابت در آن کنار
با تخته سنگهایت به رقصند و در شکار
برخیز و نقش همت من در سما نگر
برگرد و قامتم به سر دارها نگر

(۷۴)

دُرنا ز آسمان گذرد وقت شامگاه
کور اوغنون گوزی قارا سنچنده
قیر آتینی مینیب ، کسب ، بیچنده
من غرق آرزویم و آبم نمی برد
ایور تا نیاید خوابم نمی برد

(۷۲)

من سنون تک داغا سالدیم نفسی
سندھ قنیتر ، گویره سال بوسسی
بایقوشوندا دار اولماسین قفسی
بوردا بیر شنر داردا قالیب ، باغیریر
مروت سیز انسانلاری چاغیریر

(۷۳)

حیدربابا ، غیرت قاتون قاینارکن
قره قوشلار سنن قویوب ، قالحارکن
اوسیلدیریم داشلارینان اوینارکن
قوزان ، منیم همتمی اوردان گور
اوردان آیل ، قامتیمی داردا گور

(۷۴)

حیدربابا . گنجه دورنا گنچنده
کور اوغنون گوزی قارا سنچنده
قیر آتینی مینیب ، کسب ، بیچنده
منده بوردان تنز مطلبه چاتمارام
ایوز گلیب ، چاتمیونجان یاتمارام

(۷۵)

حیدربابا ، مرد اوغوللار دوغکینان
نامردلرین بورونلارین اوغکینان
گدیکلرده قوردلاری توت ، بوغکینان
قوی قوزولار آیین شایین اولتاسین
قویونلارون قویروقلارین قاتلا سین

(۷۵)

مردان مرد زاید از چون تو کوه نور
نامرد را بگیر و بکن زیر خاک گور
چشمان گرگ گردنه را کور کن به زور
بگذار بره های تو آسوده تر چرند
وان گله های فربه تو دنبه پرورند

(۷۶)

حیدربابا ، سنون گویلون شاد اولسون
دوتیا وارکن ، آغزون دولی داد اولسون
سنن گنچن تانیش اولسون ، یاد اولسون
دینه منیم شاعر اوغوم شهریار
بیر عمر دور غم اوستونه غم قالار

(۷۶)

حیدربابا ، دل تو چو باغ تو شاد باد !
شهد و شکر به کام تو ، عمرت زیاد باد !
وین قصه از حدیث من و تو به یاد باد !
گو شاعر سخنور من ، شهریار من
عمری است مانده در غم و دور از دیار من